

БИОРЕГІОНАЛІЗМ (ЕКОРЕГІОНАЛІЗМ) ЯК ІДЕЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНІВ (НА ПРИКЛАДІ ЧУГАЛІВСЬКОГО СТАРОСТИНСЬКОГО ОКРУГУ КРЕМЕНЕЦЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ)

Чеболда І.Ю., Кузик І.Р.

chebolda1@gmail.com kuzyk@tnpu.edu.ua

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

The main aspects of bioregionalism (ecoregionalism) as an idea of decentralization are highlighted on the example of the Chugaliv Starostyn district of the Kremenets territorial community. It has been established that bioregionalism (ecoregionalism) is an approach to the organization and management of natural resources and the environment based on the division of territory into ecoregions or ecological regions. Each ecoregion is characterized by specific natural conditions, climate, geology, biodiversity and other factors. The ecoregional approach assumes that natural resource management and environmental protection must be adapted to the specific conditions of each ecoregion.

Key words: *bioregionalism, bioregion, decentralization, Kremenets Territorial Community, Chugaliv Starostyn District.*

Біорегіоналізм (нове проживання) – напрям у екофілософії, політико-філософська доктрина, згідно з якою любов до землі і спосіб життя формуються конкретним місцем проживання людей [1]. У біорегіоналізмі (екорегіоналізмі) приховано ідею децентралізації як у політичній, так і в економічній сферах. Біорегіоналізм припускає, що людський спосіб життя повинен бути сумісним з вимогою біорегіональних спільнот планети [2].

Відповідно до цієї концепції, біорегіон – це територія, сформована певними умовами природного ландшафту (екосистеми) і може бути значною мірою самодостатньою для забезпечення спільноті людей, що там мешкає, достатніми ресурсами. Крім цього, біорегіон визначається не тільки як природна структура, але і як якась сфера суспільної свідомості, згідно з якими варто жити людям на даному місці [3].

Біорегіоналізм можна визначити як принцип узгодження економіки, культури, освіти та системи управління якоїсь територіальної спільноти з екологічним потенціалом даного регіону [2]. Біорегіоналізм наполягає на комунальній власності на землю, оскільки природні ресурси належать усім рівною мірою і таке спільне господарювання має стимулювати дбайливе ставлення до ресурсів, зменшення обсягів відходів, технології вторинної переробки тощо [4].

Поняття біорегіоналізму (екорегіоналізму) розвивалося і досліджувалося багатьма науковцями та екологами впродовж останніх десятиліть. Декілька важливих фігур та організацій, що внесли вагомий внесок в розвиток цього підходу: Девід Майерс: британський еколог, який вніс значний внесок у розвиток екорегіональних концепцій. Його роботи присвячені регіональній оцінці екологічної стійкості і збалансованого розвитку; Майкл Соуелл: американський біолог та зоолог, який досліджував питання біорізноманіття та охорони природи. Він вніс вагомий внесок в розвиток концепцій екорегіоналізму та створив поняття «біорегіонів»; Гарольд Мільджем: американський еколог, який співпрацював з іншими вченими у розробці інтернаціональної системи класифікації екорегіонів, спрямованої на збереження біорізноманіття.

Українські вчені також досліджують питання екорегіоналізму та регіонального природоохоронного планування. Ось декілька прикладів українських вчених, які працюють у галузі екорегіоналізму та екології: Володимир Бекетов, Олена Дубова займаються дослідженнями у галузі біорізноманіття та охорони природи; Євген Мартинов є фахівцем у галузі регіонального природоохоронного планування та розробки проектів для збереження природи в різних регіонах України; Василь Присядзук спеціалізується на оцінці екологічних ризиків та розвитку сталого природокористування.

Утворення старостинських округів на території України повністю відповідає концепції біорегіоналізму. Старостинський округ утворюється відповідною сільською, селищною, міською радою у складі одного або декількох населених пунктів (крім адміністративного центру територіальної громади), на території якого (яких) проживає не менше 500 жителів. І що важливо, при утворенні старостинських округів враховуються історичні, природні, етнічні, культурні та інші чинники, що впливають на соціально-економічний розвиток таких старостинських округів та відповідної територіальної громади.

Тому об'єктом нашого дослідження обрано Чугалівський старостинський округ Кременецької територіальної громади. Предмет дослідження – характеристика узгодженості економіки, культури, освіти та системи управління даної території. Завдання вивчити реалізованість принципів децентралізації на прикладі Чугалівського старостинського округу Кременецької територіальної громади.

Актуальність дослідження зумовлює необхідність пошуку напрямків і механізмів удосконалення сучасної системи децентралізації, з метою оптимізації та раціонального використання природних ресурсів.

Кременецька територіальна громада межує з 4-ма громадами Рівненської області і 5-ма громадами Тернопільської області до неї входять 44 населених пункти, а саме: місто Кременець; села: Білокриниця, Андруга, Веселівка, Лішня, Великі Бережці, Малі Бережці, Іква, Хотівка, Великі Млинівці, Підлісці, Гаї, Града, Діброва, Кімната, Горинка, Духів, Кушлін, Дунаїв, Богданівка, Куликів, Савчиці, Жолоби, Катеринівка, Рибча, Іванківці, Колосова, Двірець, Рудка, Крижі, Підгайці, Вербиця, Кудлаївка, Плоске, Підлісне, Попівці, Весела, Новий Кокорів, Старий Кокорів, Сапанів, Чугалі, Бонівка, Зеблази та Шпиколоси (рис. 1) [5].

Адміністративний центр громади розташований у м. Кременець. Загальна площа Кременецької міської територіальної громади становить 52290,0га (522,9 км²). Чисельність населення громади становить 42064 осіб [5].

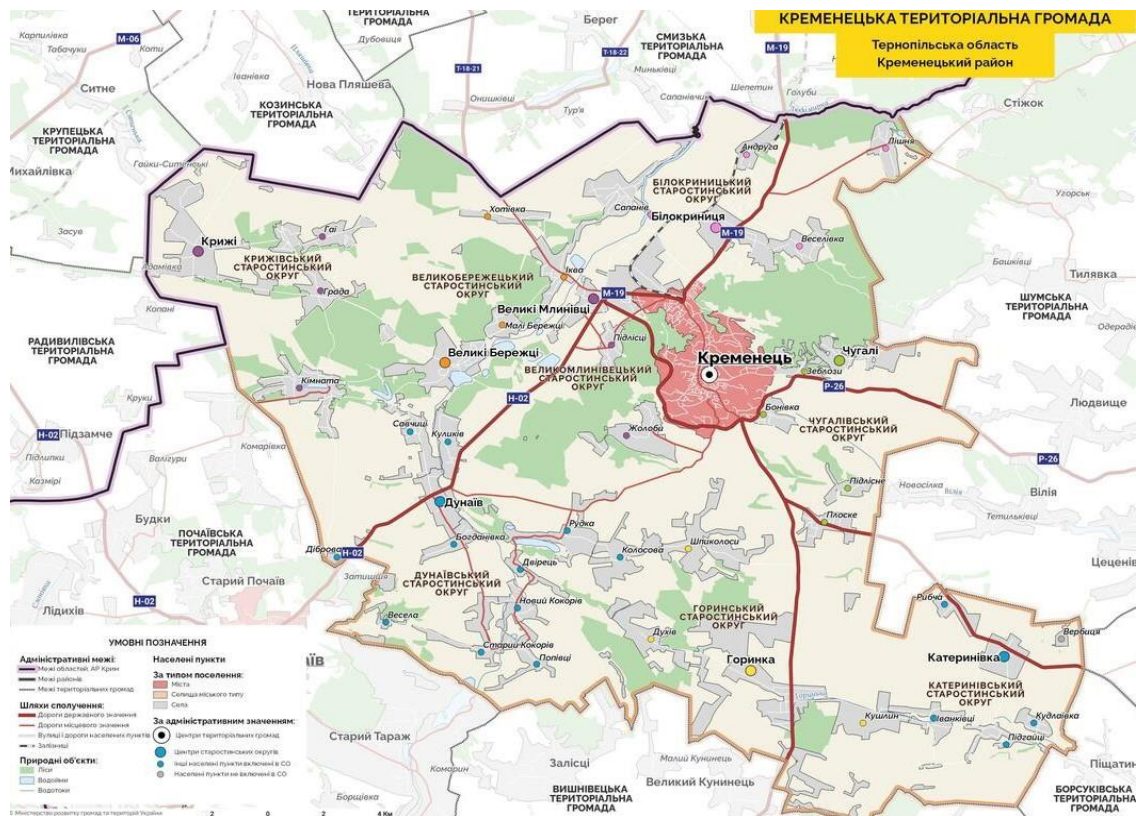

Рис. 1. Кременецька територіальна громада

Чугалівський старостинський округ – орган місцевого самоврядування у Кременецькому районі Тернопільської області. Чугалівський старостинський округ з населенням у 969 осіб займає територію – 4022 га (40,22 км²). Густота населення – 24,1 км² (0,24 га). Структура землекористування: під забудовою – 122,0 га; пасовища – 144,0 га; рілля – 2039,7 га; ліси – 641,0 га.

Село Чугалі – центр старостинського округу. Відстань від районного центру м. Кременця – 14 км і найближчої залізничної станції – 17 км. Територія села 255,8 га, населення – 272 осіб, домогосподарств – 99. Густота населення – 1,06 ос./га.

Перша письмова згадка про населений пункт Чугалі датована в першій половині XVI ст. 1650 р. Існує легенда, що перший поселенець Чугалів був Макар Чугаль – знатний торговець, який отримав цей мальовничий куточок землі в нагороду за службу польському королю. Він заснував невеличкий хутір на одному з пагорбів, який височів над невеликим озером, яке розташоване між горами Вуглярка і Сокілля і тією горою на якій було поселення, яка тепер має назву Макарова. А сама територія, яка пізніше почала заселятись людьми дістала назву Чугалі [6].

Відомі жителі, які проживали на території с. Чугалі: Михайло Джиган – поет (народився 20 травня 1934 р.н.), в 1959 р. проживав в селі і працював завідуючим клубом пізніше секретарем Чугалівської сільської ради, кіномеханіком клубу, перед виходом на пенсію декілька років працював листоношею, друкувався на сторінках Кременецької районної газети, обласної газети «Вільне життя», літературному альманасі «Курінь». Написав збірку віршів та пісень «Голос душі і серця», яка була видана в м. Кременець у 2009 р. на 78-ми сторінках Юрієм Левандовським (членом національної спілки журналістів України).

Село забезпечене природним газом і водопостачанням. Діють загальноосвітня школа I- III ступенів, фельдшерсько-акушерський пункт, будинок культури, бібліотека. Бюджет села Чугалі в останні роки є розбалансованим завдяки відсутності будь-якого виробництва. На території розташоване невеличке озеро «Махлянка» [6].

Щодо демографічної ситуації у селі, густа населення становить 1,1 осіб/гектар

Село Бонівка, територія – 303,2 га, населення – 576 осіб, домогосподарств – 63. Густота населення – 1,8 чол/га. Віддаль від районного центру м. Кременця – 6 км і найближчої залізничної станції – 9 км.

Перша писемна згадка про село Бонівка датується 1538 роком. До села було приєднано хутір Білецька Долина. На хуторі Шнури поблизу Бонівки до 1941 року проживали чеські переселенці, нині це поселення безлюдне.

Історичні пам'ятники відсутні. Культурні пам'ятники відсутні. Село забезпечене природним газом та водопостачанням. Заклади соціально-культурної сфери: Бонівецька початкова школа I – II ступенів, фельдшерсько-акушерський пункт, будинок культури, бібліотека.

Село Зеблази, територія – 124,8 га, населення – 121 особа, домогосподарств – 57. Густота населення села становить 0,9 осіб/га. Віддаль від районного центру м. Кременця – 11 км і найближчої залізничної станції – 14 км. Культурні пам'ятники відсутні. Село забезпечене природним газом та водопостачанням.

Чугалівський старостинський округ розташований на сході Кременецького району. За лісорослиним районуванням територія відноситься до Волино-Подільського підвищення Західного Лісостепу. Клімат помірно-континентальний з м'якою зимою та теплим літом. Кліматичні фактори, що негативно впливають на ріст та розвиток рослин: ранні осінні та пізні весняні заморозки, зливи, буреломи та вітровали. Ґрунти – чорнозем. Лісові культури, що розташовані на території села – мішані.

Чугалівський старостинський округ не багатий на історико-культурні пам'ятки, в освітньо-оздоровчому аспектах представлений закладами освіти та оздоровлення. Економічний аспект – бажає кращого, можливо негативно впливає те, що населені пункти знаходяться у близькості до районного центру – місто Кременець. Жителі населених

пунктів шукають роботу, власне, там, або виїхали на заробітки. Власне, і біорегіоналізм не дає чіткої відповіді на такі природні процеси в людському суспільстві як міграція взагалі і трудова міграція зокрема. Війна, також, вносить свої корективи. Населення, в основному, займається домогосподарством, торгує вирощеним на городах і це підтверджує принципи географічного детермінізму, які приписували провідну роль у розвитку суспільства і народів їхньому географічному положенню.

Отже, біорегіоналізм приділяє особливу увагу впровадженню нових життєвих практик, носіями і популяризаторами яких можуть бути окремі громади, які власним прикладом демонструють екологічно і соціально збалансоване життя і, таким чином, заохочують інших до гармонізації своїх відносин з природою. Саме тому, при всіх своїх недоліках, біорегіоналізм цікавий тим, що зробив спроби реалізувати свої теоретичні постулати на практиці [4].

Література:

1. Alexander, D. (1990). Bioregionalism: Science or sensibility? *Environmental Ethics*, 12(2), 161-173.
2. Берг, П. (1978). Поселення окремої країни: Біорегіональна антологія Північної Каліфорнії. Сан-Франциско: Планета Барабан.
3. Davidson, S. (2007). The Troubled Marriage of Deep Ecology and Bioregionalism. *Environmental Values*, 16, 313-332. DOI: <https://doi.org/10.3197/096327107X228373>
4. Північноамериканський біорегіональний конгрес. Офіційний сайт. Вилучено з: <https://web.archive.org/web/20101214185429/http://biocongress.org>
5. Децентралізація. Офіційний сайт. Вилучено з: <http://decentralization.gov.ua>
6. Подобівський, В. (2010). Історико-географічна зумовленість виникнення сучасних поселень Кременецького району Тернопільської області. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: географія*, №1, 452-455.
7. Чернихівський Г. (1999). Кременеччина від давнини до сучасності. Кременець: Папірус.
8. Поп О.Ю. (2019). Провідні екофілософські концепції як теоретична основа екологічної освіти Канади. *Інноваційна педагогіка*, 16. Т.2., 32-36. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-16-2-6>
9. Tsaryk L., Yankovs'ka L., Tsaryk P., Novyts'ka S., Kuzyk, I. (2020). Geoeological problems of decentralization (on Ternopol region materials). *Journal of Geology, Geography and Geocology*, 29(1), 196-205. DOI: <https://doi.org/10.15421/112018>

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНИХ ПОНЯТЬ ПРО НООСФЕРУ

Чернюк Г.В., Касіяник І.П., Матвійчук Б.В.

cherniuk@kpnpu.edu.ua kasiianyk@kpnpu.edu.ua, matviychuk.borys@kpnpu.edu.ua

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,

According to the results of the analysis of the teachings of V. I. Vernadskyi and modern science about the biosphere and noosphere, about the solar-terrestrial connections of inert and living matter and the origin and evolution of living matter and the biosphere, it was established that the noosphere is essentially the spiritual sphere of the mental activity of every person and humanity as a whole in the space-time continuum.

The noosphere is the spiritual part of the biosphere, it is born and exists together with the birth and existence of man and humanity, and after biological death it ceases to exist in the material system of the biosphere and passes to the spiritual level of existence, beyond the dimensions of our material worldview. All natural and social phenomena and processes are